

AYDIN BÜKE

Beethoven

Müziğin Dönüm Noktası

3. BASKI
can
çağdaş

AYDIN BÜKE
BEETHOVEN
Müziğin Dönüm Noktası

Can Çağdaş

Beethoven: Müziğin Dönüm Noktası, Aydın Büke

© 2014, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2014

3. basım: Ocak 2021, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Dizi edötürü: Cem Alban

Editör: Faruk Duman

Düzeltili: Nükhet Polat, Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Gülay Yıldız, Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: BPC Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No.17/1 Oda:1

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 48745

ISBN 978-975-07-2344-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25

Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com/9789750723445

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

AYDIN BÜKE
BEETHOVEN
Müziğin Dönüm Noktası

BİYOGRAFI

♥can

Aydın Bke'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Chopin / Tuşlara Adanmış Bir Yaşam, 2010

Romantizmin Işığı Clara, 2012

Mozart / Bir Yaşamöyküsü, 2013

Bach / Yaşamı ve Eserleri, 2017

AYDIN BÜKE, 1958'de İstanbul'da doğdu. Kabataş Erkek Lisesi'nin ardından İstanbul Devlet Konservatuvarı Yüksek Bölümü'nden (bugünkü Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuvarı) mezun oldu. Avusturya'daki üç yıllık müzik eğitiminden sonra, İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nda flüt sanatçısı olarak çalışmaya başladı. Halen bu görevini sürdürmektedir. 1995-2004 yılları arasında TRT Radyo 3'te klasik müzik programları hazırladı: *Vivaldi'den Beethoven'a*, *Enigma*, *Müzik Portreleri*, *Yeni Kayıtlar*, *99'da Andıklarımız*, *Arya*, *2000 Yılında Bach*, *Operanın Doruğu*, *Müzikal Sunu*. 2003-2010 yılları arasında Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi'nde müzik tarihi dersleri verdi. 1998'de, Mozart ve Lorenzo Da Ponte'nin ortak çalışmalarını konu alan, *İki Dahi Üç Opera* adlı kitabı, 2001'de, *Bach / Yaşamı ve Eserleri* adlı ikinci kitabı çıktı. Mozart'ın 250. doğum yılı nedeniyle kaleme aldığı *Mozart / Bir Yaşamöyküsü* adlı kitap Ocak 2006'da, *Müziği Yaratıcılar – Barok Dönem* (İpek Mine Altınel'le ortak çalışma) 2006 Kasım ayında, *Chopin – Tuşlara Adanmış Bir Yaşam* 2010 Ocak ayında, *Romantizmin Işığı Clara* 2012 Nisan'ında yayımlandı. Çeşitli dergiler için müzik yazıları yazmakta ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde müzik tarihi dersleri vermektedir.

Sevgilime... Asu'ya

İçindekiler

Önsöz	13
Müzik tarihini belirleyen bir öngörü	15
Bonn'da geçen yıllar, 1770-1792	17
Viyana'da ilk yıllar, 1792-1800	71
Gökyüzünü karabulutlar kaplıyor, 1801-1802	128
<i>Eroica, Fidelio</i> , Napoléon, 1803-1805	150
Napoléon savaşlarının gölgesinde yükselen ün, 1806-1810	183
Ölümsüz sevgili ve Goethe, 1811-1812	224
Avrupa'da barış umuduna doğru, 1813-1815	256
Baba olma hayali, yeni müzik dili, 1816-1820	279
Ölümsüzlüğe doğru, 1821-1827	298
Beethoven ve çağı	355
Kaynakça	365
Dizin	369

Önsöz

Onu takip edenler buradan devam edemezler, yeni baştan başlamaları gerekir; çünkü o, sanatı son noktasına getirdi.

Franz Grillparzer'in, Beethoven toprağa verilirken söylediği bu sözler, XIX. yüzyılda müzisyenlerin işinin hiç kolay olmayacağını anlatır gibiydi. Aslında daha yaşarken pek çok sanatçının gözünde çoktan ölümsüzleşmişti Beethoven. Müziğin XVIII. yüzyıldaki serüveni onunla noktalanmış, Napoléon sonrası şekillenen yeni Avrupa'da nasıl bir yol izleyeceği onun yapıtlarıyla belirlenmişti. Haydn ve Mozart'tan öğrendiklerini büyük bir hızla özümsemiş, kendi müzik dilini benzersiz bir ustalıkla oluşturmuştu. Onu izleyenler, kuşkusuz yeni baştan başlamayıp onun bıraktığı yerden devam edeceklerdi ama bu gerçekten çok güç bir işti. Yaşamının son yıllarında yazdıkları, çağdaşlarının müzik dilinden tümüyle farklı bir dünyaya aitti ve o dünyaya ulaşmak kolay değildi. Beethoven'ın ölümünden altı yıl sonra dünyaya gelen, yirmi yaşında piyano için bestelediği yapıtlarla herkesin dikkatini çekmeyi başaran Johannes Brahms, ilk senfonisini tamamlayabilmek için kırk üç yaşına kadar bekleyecek, bu gecikme konusunda kendisine soru yönelten bir dostuna şu yanıtı verecekti: "Hiçbir zaman bir senfoni besteleyemeyeceğim. Arkanda bir devin ayak seslerini duymanın nasıl bir duygu olduğundan haberin yok." Beethoven'ın ardından gelen bestecilerin tümü, onun ayak seslerini duymuş ama yalnızca ondan korkmamayı, onun müzik dilini çözebilmeyi başaranların isimleri, onunla birlikte anılmaya hak kazanmıştı.

Bugüne dek yazdığım besteci yaşamöykülerinde, 1700'lerin başından, 1800'lerin sonuna dek geçen süreyi ayrıntılı olarak incelemiştim. Chopin'in, Schumann'ın ve Brahms'ın yaşamöykülerini kaleme alırken, Beethoven'ın dünyasını da ayrıntılı olarak incele-

miş ancak tümüyle onun yaşamına eğilmemiştim. Bu çalışmayla kendi bilgi dağarımın da, daha bütüncül bir yapıya kavuştuğunu söyleyebilirim. Önceki kitaplarımda olduğu gibi, Beethoven'ın yaşamöyküsünü kaleme alırken, bugüne dek yazılmış en önemli kaynakların ışığında, onun dünyasını ve içinde yaşadığı toplum yapısını da göz önünde bulundurmaya özen gösterdim. Avrupa'nın en çalkantılı dönemlerinden birinde yaşadığı için, bu ayrıntıların göz ardı edildiği bir çalışma bir yönüyle eksik kalacaktı.

Kitabın hazırlanması sürecinde, çeşitli konularda bana yardım eden sevgili dostlarım Alp Altınır, Eren Cendey ve Mesut Çınar'a teşekkür ederim. Yaklaşık iki yılını alan bu çalışmanın tamamlanabilmesini, her zaman olduğu gibi eşim Asu'ya borçluyum. İngilizce metinlerin çevirisini yaptığı, bana destek olduğu ve yaşamımı aydınlattığı için ona ne kadar teşekkür etsem azdır.

Müzik tarihini belirleyen bir öngörü

1792 yılının sonbahar aylarıydı. Bir süre önce Fransa'da baş gösteren karmaşa giderek Avrupa'nın farklı bölgelerine sıçramaya başlamış, devrimin izleri her yerde kendini hissettirir olmuştu. Nisan ayında başlayan Fransa-Avusturya savaşı her geçen gün kıtanın içlerine doğru yayılıyor, Fransız askerleri Alman topraklarında hızla ilerliyordu. Avrupa'nın tam bir karmaşaya sürüklendiği o günlerde, her an Fransız işgalinin beklendiği Bonn'da, yirmi iki yaşındaki bir delikanlı heyecanla yolculuk hazırlıkları yapıyordu. Amacı Viyana'ya gitmek ve bir süredir doğduğu kentte sürdürdüğü müzik eğitimine orada, ünlü besteci Joseph Haydn'ın yanında devam etmektir. Kentin ileri gelenleri ve öğretmeni Christian Gottlob Neefe, delikanlının bu yolculuğu gerçekleştirmesi için yıllardır her türlü yardımı yapıyordu. Temmuz ayında Londra gezisinden dönerken Bonn'a uğrayan Haydn'ı delikanlıyla tanıştırmışlar ve onun yapıtlarını usta besteciye göstermişlerdi. Gördüklerinden çok etkilenen Haydn, onu öğrencisi olarak kabul edebileceğini bildirmiş, bu gelişme üzerine yolculuk hazırlıklarına hız verilmişti. Delikanlı, yıllar önce Mozart'la tanışmak için gittiği Viyana'ya bu kez Haydn'ın öğrencisi olmak için gidecekti.

Bonn'da bir süredir düzenli bir işte çalışmakta olan delikanlı, aynı zamanda ailesinin bakımını da üstlendiği için yolculuk öncesi bu detayların da gözden geçirilmesi gerekiyordu.

du. Başta Kont Ferdinand Waldstein olmak üzere onu destekleyenler her sorunun çaresini bulmuş, 1792 Kasım'ının başında genç adamı Viyana'ya yolcu etmişlerdi. Bu yolculuk öncesi delikanlının günlüğüne iyi dileklerini yazanların sayısı hayli kabarıktı. Onu her zaman destekleyen Breuning ailesinin en büyük kızı Eleonore von Breuning, "Dostluk, iyi olan her şeyle birlikte, yaşam güneşini batıncaya kadar akşamın alacakaranlığı gibi büyür,"¹ yazarak aralarındaki bağılılığın sürekli olacağına inandığını vurgulamak istemişti. Ancak Kont Waldstein'in iyi dilekleri adeta müzik tarihinin gideceğı yönü belirten bir öngörü gibiydi: "Sevgili Beethoven! Uzun zamandır ertelenen dileğimizi yerine getirebilmek için Viyana'ya gidiyorsunuz. Mozart'ın dehası hâlâ onun ölümünün yasını tutuyor. Şimdilik, bitip tükenmeyen bir gayretle çalışan Haydn'a bir süreliğine sığınmış gibi görünüyor ancak henüz tam bir uğraşı olduğı söylenemez. Haydn aracılığıyla yeniden bir bedende vücut bulmak istiyor. Yılmak bilmez bir çalışmayla Mozart'ın ruhunu, Haydn'ın ellerinden alın."²

Gerçekten de Kont Waldstein'in kaleminden dökülenler çok geçmeden gerçekleşecek, müzik tarihi "Haydn – Mozart – Beethoven" çizgisinde gelişecek ve o günlerin genç delikanlısı, Viyana'da geçireceğı yaşamının sonunda XIX. yüzyıl bestecileri için bir anlamda tanrısallaşacaktı. Avrupa tarihinin yeniden şekillendiğı bir süreçte Ludwig van Beethoven yapıtlarıyla müzik dünyasını derinden sarsacak, adeta ona yön verecekti.

Aslında 1770 yılının sonlarında yaşamına başladığında Avrupa oldukça sakin bir süreçten geçiyordu. Sonradan yaşanacaklar göz önüne alındığında bunu fırtına öncesi sessizliğe benzetmek yerinde olacaktı.

1. Frida Knight, *Beethoven ve Devrim Çağı*, çev. M. Halim Spatar, Literatür Yayınları, 2005, s. 18.

2. Jan Caeyers, *Beethoven – Der einsame Revolutionär*, çev. Andreas Ecke, C.H.Beck, 2012, s. 114.

Bonn'da geçen yıllar, 1770-1792

XVIII. yūzyılın son çeyređine yaklařıldıđı 1770'te Avrupa siyasetine yōn veren dōrt temel gū vardı: Kutsal Roma-Germen İmparatorluđu'nun itici gūcū Avusturya ya da bařka bir deyiřle Habsburg Hanedanı, Fransa ya da yōnetimdeki Bourbon Hanedanı, İngiltere ve Rusya. Yūzyılın ortalarına dek sūren İspanya ve Avusturya Veraset savařları bu dōrt gūcūn farklı ortaklıklarına sahne olmuř, deyim yerindeyse oyun kartları sık sık karıřtırılıp bařtan dađıtılmıř, yeni ittifaklar ve dūřmanlıklar birbirini kovalamıřtı. Kutsal Roma-Germen İmparatorluđu olarak adlandırılan, kıta Avrupa'sının neredeyse Fransa dıřındaki tūm topraklarını kapsayan dev yapı yūzlerce yıldır Viyana'dan yōnetiliyor, özellikle Almanca konuřulan ũlkelerdeki irili ufaklı kent devleti ve prenslik kâđit üzerinde imparatora bađlı olmakla birlikte siyasi yōnden bir gū oluřturmuyordu; zaten bōyle bir niyetleri de yoktu. Bu kūuk devletleri yōneten prensler için sembolik ordularına kumanda etmek, bu gūcū savař zamanı imparatorun emrine vermek ve topraklarında Versailles Sarayı'nın kūuk bir kopyasını inřa ettirmek en önemli uđrařtı. Ancak yūzyılın ortalarına geldiđinde Prusya farklı bir rol izlemeyi seçmiřti. Őzellikle II. Friedrich 1740'ta tahta çıkmamasının ardından būyūk devlet olma hayalini gūndemde tutmaya bařlamıř, imparatorluđuun gevsək ve tehlike ānında zor bir araya gelebilen ordularına karřı, kendi askerī gūcū-

nün dinamik yapısına daha fazla güvenir olmuştur. Yedi Yıl Savaşı (1756-1763) olarak adlandırılan çatışmalar Prusya'nın bu isteği yüzünden patlak vermiş ve Avrupa'daki siyasetçiler bir kez daha cephede zorlu savaşlar, masa başında çetin pazarlıklarla uğraşmak zorunda kalmışlardır.

1770'lere yaklaşıp Avrupa'da yeniden geçici bir barış havası esmeye başladığında, Viyana ve Paris'te devleti yönetenler, yani Maria Theresia'nın ve XV. Louis'nin danışmanları, süregelen siyasi karmaşanın Habsburg ve Bourbon hanedanlarına hiçbir fayda sağlamadığını, bu durumdan İngiltere, Prusya ve Rusya'nın kârlı çıktığını görerek Avrupa'nın iki soylu ailesini kan yoluyla birleştirmenin yollarını aramaya başladılar. Önerdikleri çözüm iki hanedanın evlilik yoluyla akraba yapılması, dolayısıyla Fransa ve imparatorluk güçlerinin aynı safta yer almasının sağlanmasıydı. Bu evliliğe en uygun çift olarak Maria Theresia'nın kızı Marie Antoinette ile Fransa tahtına XVI. Louis adıyla çıkacak olan, Fransa Kralı XV. Louis'nin torunu Louis Auguste seçilmişti. Aslında Viyana ve Paris'teki diplomatlar, giyotine gönderecekleri kral ve kraliçeyi seçtiklerinin farkında olmadan Maria Theresia ve XV. Louis'nin olurlarını alıp, bu "mutlu evliliğin" hazırlıklarına başlamışlardı. Ünlü yazar Stefan Zweig, *Marie Antoinette* adlı yaşamöyküsünde bu dönemi büyük bir ustalıkla anlatmış, evlilik yoluyla barış sağlama çabalarının Avrupa tarihindeki geçmişi de değinmiştir:

[...] 1769'da nihayet XV. Louis'nin Maria Theresia'ya yazdığı, kralın genç prensesi, ileride XVI. Louis adıyla kral olacak torununa resmen istediği ve evlenme tarihi olarak gelecek yılın Paskalya'sını önerdiği, ne zamandır beklenen o mektup gönderilir. Maria Theresia mutluluk içinde olurlarını verir; endişeler içinde geçen onca yıldan sonra, trajik bir yılın içinde bulunan imparatoriçe, bir kere daha talihin yüzüne güldüğünü görmektedir. İmparatorlukta barış, bununla birlikte de Avrupa'da barış, gözüne şimdi sağlanmış görünmektedir; kuryeler gönderilip bütün saraylara Habs-

burg ve Bourbon'un düşmanlığı bırakıp kan bağıyla bağlı müttefikler haline geldiği resmen ilan edilir: "*Bella gerant alii, tu, felix Austria, nube*" (Başkaları savaşıabilir, sen mutlu Avusturya, evlen). Habsburg Hanedanı'nın eskilerden kalma şiarı,¹ bir kere daha geçerliliğini kanıtlamıştır.²

16 Mayıs 1770 günü görkemli bir törenle Paris'te evlenen genç çift, ne yazık ki Fransa'nın ve Avrupa'nın siyasi geleceğini olumlu yönde değiştirememişti. Ancak bu düğünden yedi ay sonra, aralık ayında Köln Elektörlüğü'nün³ başkenti Bonn'da dünyaya gelen bir bebek, otuzlu yaşlarına ulaştığında müzik tarihinin gidişini kökünden değiştirecekti.

* * *

17 Aralık 1770 günü vaftiz edilen Ludwig van Beethoven'ın doğum günü kesin olarak bilinmiyor. Ancak dönemin alışkanlıklarından yola çıkarak pek çok kaynak doğumun bu tarihten bir gün önce gerçekleşmiş olabileceğini ve bestecinin 16 Aralık'ta dünyaya geldiğini varsayıyor. Ailenin kökleri günümüzde Belçika toprakları içinde yer alan Mechelen⁴ kentine dek uzanıyordu. Bu kentte bir fırıncının oğlu olarak 1712'de dünyaya gelen Ludwig van Beethoven,⁵ yıllar sonra aynı adı taşıyacak torunu sayesinde müzik tarihinde kendine yer edinecekti. Dede ve torunun bir başka ortak özelliği, her

1. Habsburg Hanedanı'nda evlenmeyi bir politik araç olarak kullanma 1477'de I. Maximilian'la başlamış, onun savaşa karşı evlenmeyi yeğleyen bu sözü, bir şekilde yüzyıllar boyu geçerliliğini korumuş, Habsburg Hanedanı evlenme yoluyla değişik ittifaklar kurmuştur. Maria Theresia'nın Lorraine grandüküyle yaptığı evlilik de bunlardan biridir.

2. Stefan Zweig, *Marie Antoniette*, çev. Tefvik Turan, Can Yayınları, 2006, 23-24.

3. Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'nda, imparatoru seçme hakkına sahip "elektör"ün (seçici prensin) yönetimindeki prenslik. Önceleri yedi olan elektör sayısı daha sonra ona yükselmiştir. Elektörler çoğunlukla, kardinal ya da başpiskopos olarak dinî otoriteyi de temsil ediyordu.

4. Kentin adı Almanca "Mecheln", Fransızca "Malines" olarak geçmektedir.

5. Pek çok kaynakta ön adı "Louis" olarak geçmektedir.

ikisinin de yaşamlarını sade bir müzisyen olarak kazanmaya başlayıp sonraki yıllarda başarı basamaklarını hızla tırmanmalarıydı. Dede Ludwig van Beethoven, beş yaşında kilise korosunda şarkı söylemeye başlamış, on beş yaşına dek doğduğu kentte sürdürdüğü müzik eğitimine bu tarihten sonra komşu kentlerde devam etmişti. Kilise korolarında tenor olarak çalışmış, 1732'de Liège'deki Sankt Lambertus Katedrali'nin korosuna katılmıştı. Yaklaşık bir yıl sonra kenti ziyaret eden Köln elektörünün dikkatini çekmiş ve onun davetiyle meslek yaşamına Bonn'da devam etmeye başlamıştı.

Elektör Clemens August, imparatorluk içindeki diğer prensler gibi siyasi çatışmalardan olabildiğince uzak durmaya, Viyana'daki yönetimle ters düşmemeye gayret ediyordu. Prensliğinin başkenti Bonn'u sanatsal yönden zenginleştirmeye özen gösteriyor, özellikle İtalyan ve Fransız sanatçılara kucak açıyordu. Mannheim'da Elektör Karl Theodor'un yaşama geçirdiği ve kısa zamanda Avrupa aristokratları arasında, ulaştığı sanatsal düzey nedeniyle adından çok söz edilmeye başlanan Mannheim Orkestrası ona ilham vermişti. Benzer bir topluluğu kendi topraklarında oluşturma çabası içine girmiş, bu amaçla çalgısal müziğin yanı sıra sahne yapıtlarının oynanmasını da teşvik etmişti.

Dede Ludwig van Beethoven, Bonn'daki bu hareketli sanat yaşamı içinde kendine yer bulmakta gecikmedi. Artık iş gücü sahibi biri olduğu için, kente geldikten kısa bir süre sonra, 17 Kasım 1733 günü Josepha Poll'le evlenmiş, müzisyenliğinin yanı sıra şarap ticaretiyle de uğraşmaya başlamıştı. Pek çok kaynakta bu uğraş, karısının yıllar sonra alkolik olmasının ve yaşamını bir akıl hastası olarak manastırda noktalamasının başlıca nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir.

Dede Beethoven sanatsal yönden kısa zamanda önemli bir gelişme göstermiş ve saraydaki en kıdemli müzisyenlerden biri konumuna gelmişti. Bu nedenle, 1760'ta saraya yeni bir müzik yöneticisinin seçilmesi gündeme geldiğinde kendini bu göreve layık görmeye başlamıştı. Her ne kadar, o dönemin alışkanlıkları uyarınca müzik yöneticisi olabilmek

için bestecilik yönünden belirli bir düzeyde olmak gerekse de, dede Beethoven bu görevin kendine verileceğini umuyordu. Ancak olaylar istediği gibi gelişmemiş ve iş onun yerine Fransız Joseph Touchemoulin'e verilmişti. Devrin en tanınmış kemancılarından İtalyan Giuseppe Tartini'nin yanında eğitimini tamamlayan ve Paris'te uzun yıllar besteci olarak çalışan Touchemoulin, müzik yöneticiliği için dede Beethoven'dan çok daha uygundu.¹

1761 yılında yaşama veda eden Elektör Clemens August'un yerine Maximilian Friedrich seçilmişti. O yıllarda devam etmekte olan Yedi Yıl Savaşı'nın getirdiği mali sıkıntıları aşabilmek için saray harcamalarında bazı kısıtlamalara gitmeyi düşünen yeni elektör, öncelikle çok yüksek ücret alan müzik yöneticisine ödediği meblağı kısmayı önermiş, Fransız sanatçı Touchemoulin bu isteği kabul etmeyince yerine dede Beethoven'ı aynı göreve getirmişti. Böylece 1761'den 1774'teki ölümüne dek Ludwig van Beethoven, Bonn Sarayı müzik yöneticisi olarak görev yapmış ve kentin en önemli simaları arasında kabul edilmişti.²

Dede Beethoven'ın üç çocuğu olmuş ancak bunlardan yalnızca Johann van Beethoven³ hayatta kalmayı başarmıştı. Doğum tarihi kesin olarak saptanamayan Johann van Beethoven küçük yaşlarda babasından müzik dersleri almış, okulda önemli bir başarı elde edemeyince, biraz da zorunlu olarak babasının mesleğini seçmek zorunda kalmıştı. Tıpkı babası gibi saraydaki koroya katılmış, ayrıca varlıklı ailelerin çocuklarına müzik dersleri vermeye başlamıştı. Her zaman çevresi tarafından, başarılı müzik yöneticisinin bir türlü tam anlamıyla kendi ayakları üzerinde durmayı başaramamış oğlu olarak algılanıyordu. Bunda biraz da babasının onun hakkındaki düşüncelerinin payı vardı. Oğlunu, uzun süre bir yerde oturamaması ve dolaşmayı çok sevmesi nedeniyle et-

1. Jan Caeyers, *Beethoven – Der einsame Revolutionär*, s. 34-35.

2. Agy, s. 35-37.

3. Bazı kaynaklarda ön adı "Jean" olarak geçmektedir.

raftakilere, “Kaçak Johann”¹ olarak tanıtmaktan hoşlanan dede Beethoven, farkında olmadan oğlunun kişiliğinin gelişmesine olumsuz bir etki yapmıştı.

Beethoven ailesinin yakın dostu ve oturdukları evin sahibi olan Fischer ailesi üyelerinin sonraki yıllarda yayımlanan anıları, Beethoven’ların günlük yaşamları ve çevreleriyle ilişkileri üzerine son derece ilginç tespitlerle doludur. Johann van Beethoven’ın yakın arkadaşı olan Theodor Fischer’ in anlattıklarına göre, iki genç, evlenmeye aynı yıllarda, 1760’ların başında karar vermişler ancak Johann van Beethoven bu amacına ancak 1767’de ulaşabilmişti. Kendine eş olarak Koblenz’te tanıştığı Maria Magdalena Keverich’i² seçmişti. O tarihlerde yirmi bir yaşında olan genç kadının, ne yazık ki talihsiz bir yaşamı olmuş, erken yaşlarda babasını ve kardeşlerini kaybetmiş, on altı yaşında evlenmiş ancak kısa süre sonra dul kalmıştı. Theodor Fischer’in anılarına göre, dede Beethoven bu evliliğe karşı çıkmış, Bonn yakınlarında yapılan düğün törenine katılmamış ancak sonradan oğlunun kararlı davranışı üzerine, istemeden de olsa Maria Magdalena’yı kabullenmişti.³ Dostlarının anlattıklarına göre Maria Magdalena genellikle az konuşan ve yüzü ender gülen bir insandı. Çevresindekilere çoğu kez, “Evlilik dediğin, önce bir parça neşe ve ardından gelen bir dizi acıdan başka nedir ki,”⁴ diyerek dert yanmaktan kendini alamazdı. Ancak yine de bu ifadelerle dayanarak tüm yaşamını acı ve sıkıntı içinde geçirdiğini düşünmek doğru olmaz. Fischer’lerin anılarında Maria Magdalena van Beethoven’ın doğum gününün çoğunluk-

1. Ludwig van Beethoven oğlunu, “*Johann der Läufer*” (Koşucu Johann) olarak adlandırıyordu. Bu tanımlamayla büyük olasılıkla İncil’deki “Vaftizci Yahya” (*Johann der Täufer*) ile kelime oyunu yapmak da istiyordu. İfadeyi, daha doğru bir tanımlama olması için “Kaçak Johann” olarak çevirmeyi uygun buldum.

2. Bazı kaynaklarda “Kevenich” olarak geçmektedir.

3. Maynard Solomon, *Beethoven*, Schirmer Books, 2. baskı, 1998, Digital Edition, 2012, s. 38.

4. Martin Geck, *Ludwig van Beethoven*, Rowolth Verlag, 2006, s. 12.

la aile içinde mzk eşliğinde keyifle kutlandığına dair ifadeler de yer alıyor.¹

Johann ve Maria Magdalena'nın ilk çocukları 1769 yılında dünyaya gelmiş ancak ne yazık ki yalnızca bir hafta yaşayabilmiti. Çiftin Ludwig Maria adını verdikleri bu bebekten sonra ikinci çocukları 1770 yılının Aralık ayında dünyaya geldi. Doęan bebeğin ilk çocuklarının aksine uzun bir yaşam sürmesi dileğiyle ona da Ludwig adını verdiler. O zaman farkında olmasalar da, Beethoven ailesi, bu bebek sayesinde yüzyıllar sonra bile unutulmayacaktı.

* * *

Beethoven'ın gözlerini açtığı dünya, "Aydınlanma Dncesi"nin etkilerinin kök saldığı, sanat ve felsefede önemli değişimlerin yaşandığı bir süreci henüz ardında bırakmıştı. Fransız Devrimi'yle doruğa ulaşacak olan burjuvazinin yerleşik düzene bakaldırısı, dnsel dayanağını Aydınlanma'da bulacak, bu hareketin öncüleri, insanın aklını kullanabilmesini ve bilgilenesini daha iyi bir toplumun vazgeçilmez unsuru olarak görecekler, felsefe tarihini derinden etkileyen ünlü düşünür Immanuel Kant, "Aydınlanma Nedir?" Sorusuna Yanıt" başlığıyla 1784'te yayımladığı yazısına Őöyle balayacaktı:

Aydınlanma, insanın kendi suçu ile dm olduğu bir *ergin olmama* durumundan kurtulmasıdır. Bu *ergin olmayı* durumu ise, insanın kendi aklını bir başkasının kılavuzluğuna başvurmaksızın kullanamayışıdır. İşte bu *ergin olmayı* *insan kendi suçu ile dm*tür; bunun nedenini de aklın kendisinde değil fakat aklını başkasının kılavuzluğu ve yardımı olmaksızın kullanmak kararlılığını ve yrekliiliğini göstermeyen insanda aramalıdır. *Sapere Aude!* Aklını kendin

1. Maynard Solomon, *agy*, s. 44.

kullanmak cesaretini göster!¹ Sözü imdi *Aydınlanma*'nın parası olmaktadır.²

Pek çok kaynakta “Akıl Çağı” olarak da tanımlanan “Aydınlanma”, XVII. yüzyıla damgasını vuran René Descartes’in rasyonalizminin, aynı dönemde İngiliz topraklarında yeşeren John Locke ve Isaac Newton’un deneyci görüşleriyle kaynaşması sonucu ortaya çıkmıştı. Özellikle, XIV. Louis’in mutlakiyetçi yönetimi ardından büyük bir idari ve ekonomik sıkıntı içine sürüklenen XVIII. yüzyıl Fransa’sında, başta Voltaire ve Montesquieu olmak üzere hemen tüm Aydınlanma düşünürleri her şeyden önce, İngiltere’nin yönetim biçimi monarşiyi örnek olarak görmeye başlamışlardı. Siyasi yapı üzerine düşünen isimlerin en önemlilerinden biri olan Montesquieu, John Locke’un güçler ayrılığı fikrinden çok etkilenmiş, yasama, yürütme ve yargının farklı kontrol mekanizmalarına bağlı olması gerektiğini öne sürmüştü. Montesquieu ayrıca üç yönetim biçiminden söz etmiş, bunları “cumhuriyet”, “monarşi” ve “despotizm” olarak tanımlamıştı. Bu yönetim biçimlerini “erdem”, “onur” ve “korku” kavramlarıyla özdeşleştiren düşünür için cumhuriyet, Roma çağından kalma kusursuz bir kavramdı ve yeniden kurulması neredeyse olanaksız gibiydi. Despotizm, Fransa’nın sürüklenmekte olduğu korkunç sonu anlatıyordu. Monarşi ise, İngiliz hükümet biçimiydi ve ideal yönetim anlamına geliyordu.³

Aydınlanma düşünürleri için en önemli nokta, insanların bilgi yoluyla daha mutlu bireyler olacağı ve bunun da toplumun yapısı üzerinde olumlu bir etkisi olacağı fikriydi.

1. Latince “*Sapere Aude*” ifadesi Horatius’un bir şiirinden alınmıştır ve “Yürekliçe Düşün” şeklinde çevrilebilir. 1736’da Alman Aydınlanması’nda önemli rol oynayan Doğrunun Dostları Topluluğu aynı sözü “Bilmek ve tanımak yürekliliğini göster!” şeklinde ifade etmiş, Kant da buna yakın bir söylemi, (“Aklını kendin kullanma cesaretini göster!”) benimsemiştir.

2. Immanuel Kant, *Seçilmiş Yazılar*, çev. Nejat Bozkurt, Remzi Kitabevi, 1984, s. 213.

3. G. Skirbekk & N. Gilje, *Antik Yunan’dan Modern Döneme Felsefe Tarihi*, çev. E. Akbaş, Ş. Mutlu, Kesit Yayınları, 2006, 3. baskı, s. 319.

O bir sanatçıydı ve sahip olduğu her şeye sanatıyla ulaştı. Hayatın dikenleri onu yaraladığı halde, nasıl batan bir gemiden kıyıya sığınırsa insan, o da sanatın olağanüstü kollarına sığındı. Acının merhemini, doğruluk ve güzellik emsali sanatta buldu. Sanata sınıksız tutunmaya devam etti ve kapılar üzerine kapandığında, ilham aradan sızarak onunla konuştu.

Daha önce yayımladığımız Mozart ve Chopin biyografileri büyük ilgi gören Aydın Büke, yine olağanüstü bir çalışmayla okur karşısında. *Beethoven, Müziğin Dönüm Noktası*, ünlü besteciye bir romancı titizliğiyle anlatıyor. Kitapta yalnızca Beethoven'ın değil, ailesinin, dönemin ünlü siyaset adamlarının, prenseslerinin portreleri de ustalıkla çiziliyor. Dünyayı yerinden oynatmış, müziğin akışını değiştirmiş dâhinin yaşamını, Aydın Büke'nin kılı kırk yaran kaleminden okuyacaksınız.

#sanatçı #deha #klasikmüzik #romantizmakımı
#dokuzuncusenfoni #napolyonsonrasiavrupa #kader

